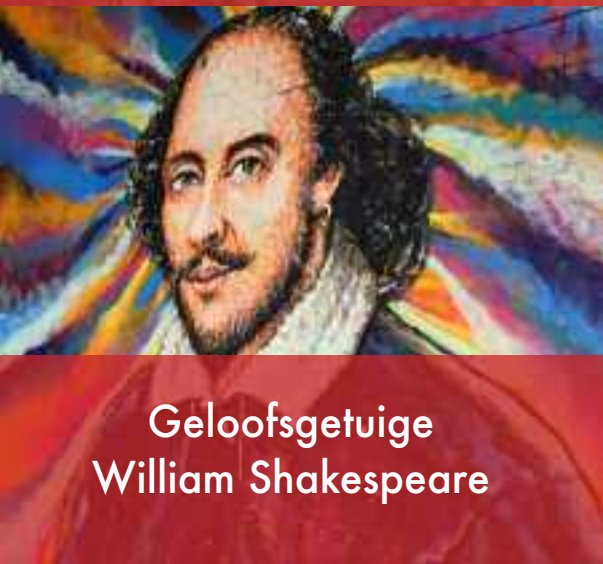

G eandewei

Heeft Thomas
Jezus aangeraakt?

Geloofsgetuige
William Shakespeare

Protestantse
Kerk

Twee minuten stilte

foto: Willem Wilstra

Pasen

Column

Gryt van der Galiën

Onverstoorbaar!?

Een educatief moment door kleindochter van zes. „President Poetin heeft ruzie met president Ze.. zwingling... (een voor haar nog moeilijk uit te spreken naam). En weten jullie waarom

er ruzie is? Poetin wil het land van die andere president!” Met een zekere onverstoorbaarheid wordt ons als ‘onwetenden’ dat bericht kort en zijdelings meegedeeld tijdens haar spelletje op de tablet.

Ondanks dat het oorlog is tussen Poetin en ‘hij met die moeilijke naam’, Zelensky, moeten we door met het leven van alle dag. Ondanks dat gas en benzine nu explosief duur zijn en het schap van de zonnebloemolie leeg. En wat ons nog meer boven het hoofd hangt. Zoals ons feestje - omdat corona is afgezwakt tot niveau griep - dat nu zo wreed wordt verstoord. Maar we blijven overeind. De kop d'r voor!

Toch is er een sluier van woede en onrust in mijn ziel gekropen, vanwege die onverstoorbare expansiedrift in een verwrongen zieke geest, die deze hel in Oekraïne veroorzaakt. Terwijl er bommen en raketten vallen, worden baby's geboren in de schuilkeiders van Kiev. Nemen kinderen afscheid van papa, hun grote held; afscheid van school, poes of hond. Een verre reis gaan ze met mama maken en spelletjes spelen in een gastgezin of sporthal in een ver en vreemd land.

Wat dreef ten diepste deze moeders om op de vlucht te slaan? Het samen schuilen achter een soort van hoge muur, waarachter al het leed voor kinderen verstopt blijft? Immers, het kleine verdriet is voor het kleine kind, dat hele grote draag je zelf! Ogenschijnlijk onverstoorbaar.

Minka Kaszó schrijft erover. Ook zij werd in oorlogstijd geboren en moest onderduiken met ouders die werkten in het verzet. Deze tragische gebeurtenis vormde haar jeugd en heel haar later zo moeizaam verlopen leven. Ze schreef: *‘Wij dragen de tranen die nooit zijn vergoten door de sterke ouders die de onze waren. Zij leerden ons zwijgen, verdriet wegstoppen, wij moesten flink zijn, onverstoorbaar doorgaan, zoals zij immers ook!’*

Opnieuw zal nu een hele generatie kinderen die tranen dragen, omdat ze gevangen zijn achter die muur. Een muur zonder ramen en de deur op slot. Ooit moeten ze leren die deur van onverstoorbaarheid te openen. Ooit!

Gryt van der Galiën – Dorenbos uit Damwâld is gepensioneerd kerkelijk werker

Meditatie Tastbaar bewijs

[De opgestane Jezus verschijnt aan de discipelen] ‘en daarna richtte Hij zich tot Tomas: ‘Leg je vingers hier en kijk naar mijn handen, en leg je hand in mijn zij. Wees niet langer ongelovig, maar geloof.’ Tomas antwoordde: ‘Mijn Heer, mijn God!’ Johannes 20:27-28

door ds. Wybren de Jong

Wat opvalt in deze tekst is vooral wat weggelaten is: hééft Tomas Jezus aangeraakt? Dat wordt niet verteld door de evangelist. Het is een naadloze overgang van Jezus' uitnodiging om Hem aan te raken naar Tomas' belijdenis. Dit prikkelt de verbeelding en nodigt ons als lezers van het evangelie uit om zelf antwoorden te zoeken.

Heeft Tomas het bevel van Jezus uitgevoerd? Met andere woorden: werd zijn twijfel overwonnen door tastbaar bewijs of (gewoon) door de overweldigende aanwezigheid van Jezus? De evangelist Johannes is een meester in het weglaten van gegevens. Gelijk in het eerste hoofdstuk wijkt hij af van de andere evangelisten. Terwijl de anderen het over ‘Johannes de Doper’ hebben, laat de vierde evangelist de titel ‘de Doper’ weg en schrijft eenvoudig ‘Johannes’. Ook vermeldt hij niet dat Jezus gedoopt werd door Johannes, noch dat er toen een stem uit de hemel klonk. Kortom: de evangelist laat nogal veel dingen weg die wij toch wel als wezenlijk voor het evangelie van Jezus Christus beschouwen. Wellicht verwachtte Johannes dat zijn lezers al bekend waren met één van de andere evangeliën. Dan mogen zijn lezers zelf aanvullen wat Johannes expres weggelaten heeft.

Luther en Calvijn

Terug naar Tomas. De meeste predikers in de oudheid en de Middeleeuwen namen aan dat Tomas Jezus' wonden daadwerkelijk heeft aangeraakt. Ook de reformator Luther schrijft in een preek uit 1523 expliciet dat Tomas ongelovig bleef ‘totdat hij ziet en aanraakt’.

Calvijn neemt dat ook als vanzelfsprekend aan. Calvijn beschuldigt de twijfelaar van uitdagedheid, koppigheid en onbekwaamheid: ‘Toen hij Christus zag, had hij beschaamd en verschrikt moeten worden door schaamte. Toch strekt hij moedig en onbevreesd zijn hand uit alsof hij zich niet bewust is van enig wangedrag...’ Calvijn ziet een ernstig gebrek

aan geloof in Tomas.

Gloeïende genade

Dat wordt anders in de achttiende eeuw met Friedrich Adolph Lampe (1683–1729). Lampe stelt dat Jezus' aanwezigheid diepe emoties oproep in Tomas. Gloeiende genade loste de somberheid van Tomas onmiddellijk en volledig op, en hij werd overweldigd door bewondering, schaamte en liefde. Daardoor was het voor Tomas niet nodig meer om Jezus daadwerkelijk aan te raken. Ja, door emoties overweldigd, kon Tomas geen twijfel meer tonen en dus ook niet tasten naar bewijs.

De bekende theoloog Karl Barth benadrukt in de twintigste eeuw het woord van Jezus: ‘Wees niet ongelovig, maar gelovig.’ Barth stelt: ‘Dit is niet alleen een vrome aansporing, maar een machtswoord. En hierop geeft Tomas het passende antwoord: ‘Mijn Heer en mijn God.’’ Ook volgens Barth was er dus geen aanraking en veel theologen zijn hem daarin gevolgd. Zij wijzen ook op vers 29, waar Jezus zegt: ‘Omdat je me gezien hebt, geloof je.’ Hier gaat het over ‘zien’ en niet over ‘aanraken’ of ‘tasten’.

Het gaat om de ontmoeting

Ik sluit me gaarne bij deze uitleg aan. Het gaat in het geloof niet om tastbare bewijzen. Het gaat om de ontmoeting met de levende Heer en de manier waarop die ontmoeting ons verandert. De ontmoeting met de Opgestane moet overweldigend geweest zijn en zal direct tot geloof geleid hebben.

Tomas is geen slecht, onwillig en trots mens geweest, hij kan juist ons voorbeeld zijn. Zo mogen wij in meditatie en gebed ook ons hart opheffen richting Christus. Wat een genade als je Hem dan echt ontmoet, als je hart gaat branden van geloof, hoop en liefde!

ds. Wybren de Jong is predikant van de Prot. Gem. Claercamp, Rinsumageast/Sibrandahûs

Leesrooster

Week 17, 24 t/m 30 april

zondag	Jeremia 30:12–31:1
maandag	Jeremia 31:2-14
dinsdag	Jeremia 31:15-22
woensdag	Jeremia 31:23-30
donderdag	Jeremia 31:31-40
vrijdag	Jeremia 32:1-15
zaterdag	Jeremia 32:16-25

Week 18, 1 t/m 7 mei

zondag	Jeremia 32:26-44
maandag	Johannes 21:1-14
dinsdag	Johannes 21:15-25
woensdag	Psalm 55:1-16
donderdag	Psalm 55:17-24
vrijdag	Jeremia 33:1-13
zaterdag	Jeremia 33:14-26

Actueel

Boek 'Licht - het levensverhaal van onze dochter'

Jouw kind loopt letterlijk de dood tegemoet. Maar vindt in de dood de weg naar het leven. Dat geloof hoop je te kunnen vinden als het ergste jou overkomt. Baukje beschrijft als moeder van Femke de weg die zij in geloof afzonderlijk gingen en hen in liefde verbonden houdt.

door ds. Herman F. de Vries

De situatie

Het waargebeurde levensverhaal van een mooie jonge vrouw. Femke. Gelukkig getrouwd. Actief betrokken bij een levende christelijke gemeente. Een prachtige baan. Lieve familie en vrienden om haar heen.

In het verleden heeft Femke wel geleden. Als kind soms gepest. Dit voedt een twijfel over haar eigenwaarde. Maar welke jongere komt zonder verdriet tot volwassenheid? Op de liefdevolle begeleiding van haar ouders, man en vrienden kan Femke voortdurend rekenen en bouwen. Femke schrijft ook een dagboek. Dit schrijven vormt en helpt.

Lichamelijke klachten leiden haar dan naar de huisarts. Femke krijgt medicatie voorgeschreven en raakt op hetzelfde moment in paniek. Enkele weken later wordt Femke's leven op aarde beëindigd door een treinsuicide. Een verschrikkelijke werkelijkheid waarmee Femke's man, ouders en verdere familie en naasten om moeten leren gaan.

Als pastor was ik betrokken bij het rouwproces van Femke's ouders. 2,5 jaar geleden is Femke van ons heengegaan. Na ruim een jaar opperde ik de mogelijkheid om het rouwproces voort te zetten in - en te verweven met - het schrijven van een boek. Ruim een jaar heeft Baukje geschreven, gehuild, gezocht, herschreven, samen met haar man Menno. Onlangs is *Licht. Het levensverhaal van onze dochter* verschenen. In overleg met Femke's ouders schrijf ik nu dit artikel.

Monument

Een grafsteen eert onze overledenen. Maar ook een schilderij of een boek kan tot een monument worden waarmee wij onze doden eren en zelf troost door vinden. Vanuit verdriet en ellende een monument oprichten en een beeld schetsen dat goed is en troostrijk. Verwerkingsprocessen willen leiden tot vrede. Het proces van het schrijven van het boek heeft tot die vrede geleid.

Vrede betekent niet dat er geen verdriet meer is. Maar bepaalde gevoelens zijn gaandeweg

en al schrijvend verdwenen of verzacht, waardoor het leven dragelijk is geworden en Baukje en Menno weer kunnen glimlachen als zij hun andere kinderen en kleinkinderen ontmoeten en het dagelijks leven leven.

Inhoud

Het boek beschrijft het leven van een mooi en liefdevol gezin. Velen zullen zich in de beschrijving van dit gezin kunnen herkennen. Ineens staat dit leven stil en verandert bijna alles radicaal. Dat is een situatie die wij allemaal vrezen. Ineens kan de dag, die zo gewoon en mooi begon, omslaan door een ongeluk en lijden die je nu gegeven worden.

In het boek wordt ook gezocht naar geloofsantwoorden. Het christelijk geloof kan helpen en troosten, maar kan ook hinderen in de verwerking. Dat gebeurt als de kerk of omgeving troost vanuit dit geloof niet aanreiken, maar integendeel geloofsinhoud gebruiken om te oordelen over onze situaties. Als pastor kreeg

dit aspect natuurlijk veel aandacht in gesprekken en het is terug te vinden in de wijze waarop en waarheen Baukje geschreven heeft.

Als wij roepen, dan wil God antwoorden. Als wij kloppen, dan wil God de deur openen. Als wij vallen, dan wil God dragen. Als alles donker wordt, wil God Zijn zegen geven en licht laten schijnen in onze duisternis. Waarom greep God niet in in Femke's leven en lijden?

Baukje en Menno hebben geleerd om God te danken dat Hij voor hun dochter Femke heeft willen zorgen toen zij riep. Het is niet dat God in gebreke blijft. Het is eerder zo dat mensen in gebreke blijven. Dat lezen wij ook in dit boek, als zakelijk beschreven wordt wat Femke op medisch gebied overkwam. Zonder oordeel geschreven. Maar wel beschreven. Om misschien een ander te helpen, te waarschuwen, te behoeden en zo tot zegen te zijn.

Boek dat tot vrede wil leiden

Om verschillende redenen een boek dat aanbevolen kan worden om te lezen. Omdat het over menselijk falen gaat van hen die kwetsbare kinderen en volwassen mensen moeten begeleiden. Omdat het over leven en dood gaat. Omdat het over onze kinderen gaat. Omdat het over ons geloof gaat en over de keuzes die wij in ons geloofsleven kunnen maken en over de geloofsantwoorden die wij vaak nog zoeken. Een boek dat tot vrede wil leiden.

Femke's dagboek is in het boek verweven. Leidt Femke's dagboek ook tot vrede? Jazeker. Zo anders dan het boek van haar moeder en tegelijk zo één en verbonden. Baukje als moeder en Femke als dochter mogen wij bedanken voor hun liefde. Het boek ademt liefde. De lezer wordt door tranen heen geleid naar het Licht.

Het boek is te verkrijgen via o.a. de Evangelische Boekteek in Dokkum of via het sturen van een email naar: btdv28licht@outlook.com

ds. Herman F. de Vries is predikant van de Protestantse Gemeente Dokkum-Aalzum-Wetsens

Geloofsgetuige

William Shakespeare

'Er is een god die onze plannen vormt, hoe ruw wij ze ook uitgehouwen hebben'

* plm. 23 april 1564

† 23 april 1616,

Stratford-on-Avon

Hamlet. De koopman in Venetië. Romeo en Julia. Koning Lear. Macbeth. Of het nu gaat om de komedies of om serieuze stukken zoals de koningsdrama's, Shakespeare wordt nog steeds gespeeld. De belangrijkste toneelschrijver ooit. Maar een geloofsgetuige? Bijbelse toneelstukken zoals 'onze' Vondel ze schreef, heeft hij niet nagelaten. Het theater werd in de tijd van koningin Elizabeth I juist seculier. En toen de puriteinen onder Cromwell in Engeland aan de macht kwamen, werd het theater van Shakespeare gesloopt en het toneelspelen verboden.

Maar in de eeuwen daarna zijn er heel wat filosofische en theologische beschouwingen aan zijn werk gewijd. D. Chantepie de la Saussaye zag er in de negentiende eeuw 'een dieperen godsdienstige en zedelijken zin' in. In 2008 publiceerde Arjan Plaisier, scriba van de synode van de Protestantse Kerk, lyrische meditaties bij stukken van Shakespeare. Want Shakespeares diepgravende kijk op de menselijke passies en zieleroerselen is haast ondenkbaar zonder het christendom van de Middeleeuwen en de Reformatie. Er schrijnt een christelijk licht over de mens. In de drama's komt onverbloemd het probleem van menselijke schuld, overmoed en trots op het toneel. Maar anders dan in de klassieke oudheid. Hier heerst niet het onverbiddelijke Lot, het Fatum, of de voorzienigheid van onberekenbare goden. Hier gaat het eerder over de menselijke verantwoordelijkheid. De 'verlossing' die getoond wordt als uitweg in compleet vastgelopen verhoudingen heeft trekken van wat het Evangelie leert over bekering, genade, barmhartigheid en vergeving.

Hamlet komt na zijn razernij, waarin hij bloedig om zich heengeslagen heeft om een moord te wreken, tot schuldbesef. Koning Lear, de ontaarde vader die dacht dat hij de liefde van zijn dochters kon kopen en in een spiraal van waanzin terecht komt, wordt gered door een daad van zelfopofferende liefde van zijn dochter Cordelia. Doordat zij dit met de dood moet bekopen, lijkt zij op Christus. En met name in de tragikomedies komt er ondanks alle gekonkel en gedoe nog veel goed. Zelden is het een simpel *happy end*, vaak wel een verbeelding van de hoop.

In het laatste toneelstuk van Shakespeare *The Tempest* speelt het motief van de 'zeedood' een grote rol. Alleen door te 'sterven' en door de 'dood' heen te gaan van een ingrijpende spirituele en morele omvorming komt er waarachtig leven. Als dat niet de boodschap van Pasen is.

Harmen Jansen

Byldspraak - Willem Wilstra Ferwûne fuotten

De eksposysje Ingelen fan Ela Venbroek yn de Grutte Tsjerke fan Drachten is net alhiel út 'e ferve kaam troch de korona. De doarren moasten earder ticht. Mar de besikers dy't dêr wol west hawwe wiene stik foar stik ûnder de yndruk.

Bylden fan hout, de natoer soms in bytsje bysnien. Dit stikje wûnderlike 'speling der natuer' joech by my emoasje. Yn myn tinzen seach ik Jezus troch de woestyn toffeljen, de fuotten tamtearre troch de hurde grûn.

Foar Goedfreed en Stille sneon fyn ik dit in machtige plaat, troch de natoer sa foarme. De hakke fan de foet mei ylt (eelt) derop. De oasten fan tûkjes symbolisearje de spiker-gatten... En ôfmakke troch it snijwurk fan de keunstner. Jo moatte it mar sjen.

Liet 586

Sjoch de minske dy't al stridend
teken waard foar alle tiden
fan wat leafde drage kin.

Warleas hat Er hiel syn libben
nei it lok foar oaren sribbe
poer allinne stiet Er dêr.

Dy't Him oait op hannen droegen
binn' deselden dy't Him sloegen
en dy't fregen om syn dea.

Mar noch ken Er moederaasje
mei dat wrede, bline naasje
stjerrend pleitet Hy har frij.

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Colofon

Hoofdredacteur: Arjen Bakker
Romptastrjitte 15, 9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276

Kopij voor het algemene deel:
Uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl
Dit adres is **niet** voor abonnementen
en bezorgklachten, kijk hiervoor bij de
rubriek van uw eigen kerkelijke gemeente

Advertenties: J. Hoogenboom
T. (050) 4091204
E: info@hoogenboom-communicatie.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:
Dekker Creatieve Media en Druk,
Hortensiastraat 10, 8922 HD Leeuwarden
E: administratie@geandewei.nl

Kijk voor meer informatie op www.geandewei.nl

De Here zal komen met kracht

Zelden zijn er in onze wereld zoveel noden tegelijk geweest als nu, in 2022. We hebben niet alleen te maken met de actualiteit van de oorlog in Oekraïne, er is ook grote droogte in talrijke delen van de wereld, waardoor hongersnood dreigt en vele onlusten onder de volken. Wij dachten dat de maakbaarheid van onze wereld grenzeloos was, maar dit is door de realiteit achterhaald. Wij komen meer en meer tot het besef, dat wij van God afhankelijk zijn in al ons doen en laten. De profeet Jesaja is daarbij onze wegwijzer. Kijk bijvoorbeeld eens naar Jesaja 40:10: 'Ziehier God, de Heer! Hij komt met kracht, zijn arm zal heersen.

door Maurice C.J. Wielenga

Jammerklacht en vreugdebode

Het volk Israël heeft een zware herendienst ondergaan in Babel. Het heeft zwaar moeten lijden als gevolg van de zonde, waarmee het verwoesting en ballingschap had verdiend. Maar nu heeft Israël voldoende geboet en heeft het met God weer goedgemaakt. Het is nu de taak van de profeet Jesaja om het volk voor te bereiden op de reddende komst van God. Maar die weg terug gaat wel via de woestijn. Ja, via de woestijn, als vast onderdeel van de theofanie - het komen van God - zal het volk terugkeren van Babel naar Jeruzalem.

Jesaja ziet dit als de tweede exodus: wat God nu gaat doen is vergelijkbaar met zijn grote verlossende daden uit het verleden. *Elk dal worde verhoogd*, zegt Jesaja. Maar die verlossing loopt niet via een riante weg, maar via een smal en diep dal, een ravijn. Israël wordt beschreven als een vergankelijk volk, net zo vergankelijk als het gras en de bloemen. De adem van God gaat er overheen en het wordt als kaf. Maar de belofte van God geeft houvast in deze vergankelijkheid. Die houdt zelfs eeuwig stand.

En dan beschrijft Jesaja in Hoofdstuk 40 de vreugdebode die uitgezonden wordt. Na zoveel jaren van ellende en ballingschap moet het komende heil met een krachtige stem aangezegd worden: *Ziehier God, de Heer! Hij komt met kracht, zijn arm zal heersen*. Zoals Hij eerder Israël met krachtige arm uit Egypte heeft geleid - met uitgestrekte hand - zo zal ook nu zijn sterke arm wonderen doen ten gunste van zijn volk. Jeruzalem zal weer in

bezit genomen en herbouwd worden. De verwoeste tempel wordt weer het Huis Gods.

Bemoediging via een diep dal

In een tijd van oorlogsgeweld in Oekraïne, de verwoestingen die het Russische leger en huurlingen aanbrengen in de steden die parels van schoonheid zijn, zouden wij ook graag vreugdeboden willen zien. Wij verlangen naar hoop en bemoediging in een situatie die voor 24 februari nog volstrekt onvoorstelbaar was. Wie had gedacht dat uit Oekraïne meer dan vier miljoen vluchtelingen over de grens zouden gaan naar West-Europa? Laten we ze ruimhartig in onze gemeenschap opnemen.

De ellende die dit volk nu meemaakt is vergelijkbaar met het leed dat Israël destijds tijdens de Babylonische ballingschap heeft moeten ondergaan. De evangelist Lucas heeft het in hoofdstuk 21 over de laatste dingen die geschieden moeten. Dat lijkt, met alle ellende die we nu meemaken, werkelijkheid te worden. Jezus schetst ons een huiveringwekkend scenario: volk zal opstaan tegen volk, er zullen pandemieën uitbreken, er zullen hongersnoden ontstaan, er zullen christenen vervolgd worden. En dan volgt nog een hele reeks ellendige voorzeggingen.

Maar dan zegt Jezus ons ter vertroosting en bemoediging: *'En dan zullen zij de Zoon des mensen zien komen in een wolk, met grote kracht en heerlijkheid. Wanneer nu deze dingen beginnen te geschieden, kijk dan omhoog en hef uw hoofd op, omdat uw verlossing nabij is.'* (HSV)

Net als het volk Israël het hoofd ophief, zullen wij dat ook doen als Christus wederkomt.

In de veertig dagen voor Pasen beleefden we de Lijdenstijd: Christus gaat de weg van het offer om te volbrengen waartoe de Vader Hem gezonden heeft. (Johannes 4:34) Jezus heeft de rede over de laatste dingen nog maar net uitgesproken of het Pascha nadert. En dan begint zijn lijdensweg met de satanische beïnvloeding van Judas Iskariot. Hij was een van de twaalven. En dan volgt het scenario van de angst van Christus in Getsémane, de gevangenneming, de verhoren voor Pilatus en Herodes en de weg naar het kruis op Golgotha, tot de smadelijke kruisdood erop volgt.

Verlossing gaat via lijden

Het bittere lijden en sterven van Jezus moest geschieden om de zonde van de mensheid aan het kruis te nagelen. Dat zoenoffer van Christus brengt ons wel het besef van verantwoordelijkheid hoe wij gaan en staan in het leven. Wij mogen Jezus zielsdankbaar zijn voor zijn daad van vergeving en verlossing. Maar ik kom nog even terug op de rede over de laatste dingen. Daarin stelt Jezus ons voor het komende oordeel: *'Waakt te allen tijde, biddende, dat gij in staat moogt wezen te ontkomen aan alles wat geschieden zal'* (Lucas 21:36 NBG51)

Jezus betaalde met zijn lijden een hoge prijs. Hij verwacht van ons dat we zo leven dat wij zonder verschrikken voor het aangezicht van Hem kunnen verschijnen. Daarvoor is de dagelijkse bekering noodzakelijk.

Beeldengroep van het Laatste Avondmaal op het Cimiterio Monumentale in Milaan, gemaakt door Davide Campari en zonen.

Foto: Maurice Wielenga

Gedicht Jan H. Woudstra Elk jaar opnieuw

Elk jaar opnieuw
Groeit een pol
Hemelsblauwe
Vergeet-mij-nietjes
Uit beton
Langs tuinpad
Uit een voeg
Langs de muur
Staan ze te zwijgen
Zonder grond
Alleen wat zon en water
Leven is niet klein te krijgen

*Jan. H. Woudstra uit Dokkum deelde dit gedicht,
de foto is van Willem Wilstra*

Kleurrijk Huwelijk Na trouwen en doop samen verder vluchten

Ds. Corry Nicolay uit Heerenveen is predikant Interreligieuze communicatie. In deze bijdrage beschrijft ze een bijzondere ervaring van vijf jaar gelezen met twee vluchtelingen in Fryslân die dankzij een door haar gefabriceerde trouwakte samen verder konden vluchten.

Een vrijwilligster belt me met een verdrietig verhaal over een vluchteling die zij onder haar hoede heeft. Hij is verliefd op een andere vluchteling. Ze komen ieder uit een ander land. Ze zijn bang om los van elkaar uitgewezen te worden waardoor ze elkaar kwijt raken. En ze hebben samen een kindje. Kunnen ze niet op een of andere manier trouwen zodat ze samen verder kunnen vluchten? Trouwen mag niet in Nederland omdat ze allebei vluchteling zijn. Ze zijn beide gelovig, Moslim en Russisch-Orthodox christen. Het zijn twee ontwikkelde jonge mensen die samen Engels spreken.

Als we samen met de twee jonge mensen spreken zie ik voor mij een mogelijkheid zich openvouwen. Deze twee jonge mensen houden echt van elkaar en ze willen het geschenk van hun liefde graag voor God brengen. Zij vraagt bovendien of hun kindje gedoopt mag worden.

Geheime trouwdienst

Op de computer maak ik samen met mijn man een officieel uitzijnde kerkelijke trouwakte. Ik vraag eens rond binnen mijn netwerk en druk iedereen op het hart mijn vraag geheim te houden voor de buitenwereld.

Het levert een kerkje op voor een trouwdienst. Een organist wil spelen en zijn koortje zal enkele Russisch-Orthodoxe en een Oosters

lied zingen. De kerk biedt aan na afloop koffie met koekjes te verzorgen. Iemand heeft een crèmewit mantelpakje, dat voor haar wordt vernaaid. Een ander zorgt voor een mooi trouwboekje dat gemakkelijk mee genomen kan worden. Een kapster nodigt de bruid en bruidegom uit voor knippen en haarzorg. Iemand wil foto's en een filmpje maken en die meteen op een cd zetten.

De inhoud van de trouwviering bereid ik in het Engels voor met het bruidspaar. We bespreken en bewerken de vragen waar ze antwoord op geven. En ze willen ook iets tegen elkaar zeggen. Natuurlijk bespreken we ook de doop van hun kindje, waar hij als moslim - vanuit liefde voor haar - volledig achter staat.

Een agent op de stoep

En dan gaat op de dag van het kerkelijk huwelijk bij mij thuis de bel. Een politieagent staat op de stoep. Ik voel de grond onder mijn voeten - en voor het lieve bruidspaar - wegzinken. Maar hij kijkt vriendelijk en zegt: „Ik ben gelovig en weet wat u gaat doen. Mocht u bescherming of steun nodig hebben, bel me meteen.” Hij geeft mij zijn kaartje en vraagt: „Als alles voorbij is, wilt u het kaartje dan verscheuren en vernietigen?”

Intens dankbaar voel ik me voor dit wonder. En voor zo veel mensen die hun nek uitsteken en in willen staan voor dit gezinnetje. Ik weet

zeker dat alles vanuit Gods zegen goed zal gaan. Samen met de betrokken mensen beleven we een ontroerende en onvergetelijk viering.

Tijdens de viering tekenen beide geliefden de 'kerkelijke trouwakte'. Nadat ik als dominee getekend heb, tekent ook iemand die ouderling is in een kerk. Daarna mag ik hun kindje bij de naam noemen en dopen omdat de ouders haar als een geschenk van God/Allah ervaren. Ook krijgen de ouders een ondertekende doopkaart.

Niemand die twijfelt

Het 'getrouwde' stel vlucht met hun gedoopte kindje verder. Bij de grens twijfelt niemand aan de echtheid van hun trouwakte en doopkaart.

Samen met hun inmiddels twee kinderen wonen ze nu in Scandinavië. Als je daar na drie jaar de taal goed beheerst en zelf in je onderhoud kunt voorzien, ben je welkom als legale inwoner van het land. Ze werken beide en hebben er een goed en veilig bestaan. Elk jaar krijg ik een kaart waarop vier gelukkige mensen naar mij zwaaien.

Ds. Corry Nicolay schreef het boek 'Geen zee te hoog', uitgegeven bij Narratio, ISBN 9789052637303, 10 euro

Zie ook haar website: www.kleurrijkgeloven.nl

Twee minuten stilte...

Religie in Nederland is niet alleen een bron van spanningen en verdeeldheid, maar ook van nationale eenheid. Dat bewijst onder meer de manier waarop we als land de dodenherdenking vormgeven.

door dr. Jan Dirk Wassenaar

Op 4 mei nemen we weer twee minuten stilte in acht. De ceremonie van twee minuten stilte is als zodanig afkomstig uit de militaire praktijk. Daar wordt ze voorafgegaan door het blazen van het signaal taptoe en besloten met het blazen van reveille.

Te velde werd de dag beëindigd met taptoe, waarop de nacht volgde, tot de nieuwe dag geopend werd met reveille. De gedachte om deze signalen op te nemen in de herdenkingsrite van twee minuten stilte, was dat taptoe het einde van de gesneuvelde militairen verbeeldde, waarna de nacht viel. Naar analogie van het kruisverhaal van Jezus, die op Goede Vrijdag stierf, volgden de stilte van de dood (Stille Zaterdag) en de opstanding (Pasen). Het blazen van reveille werd daarmee een uiting van geloof in de wederopstanding.

Aan de notie van ‘wederopstanding’ kon ook een seculiere betekenis gegeven worden, en wel in deze zin dat het ‘offer’ – eveneens een veelal religieus ingekleurde term – niet tevergeefs was geweest en dat daaruit de hoop op een nieuwe, betere wereld voortkwam.

Herinneringscultuur

De rite van twee minuten stilte in de Nederlandse herinneringscultuur is overgenomen uit die van de geallieerden rond de Eerste Wereldoorlog. Wel werd het gebruik aangepast aan de Nederlandse gewoonten. De reveille werd vervangen door het eerste en het zesde couplet van het Wilhelmus, waarmee de nationale inbedding werd versterkt. Dat gebeurde ondertussen met een liedtekst die expliciet religieuze noties naar voren bracht: ‘Mijn schild ende betrouwen, zijt Gij o God, mijn Heer.’

Ik ontleen dit alles aan de door Koos-jan de Jager en Bart Wallet geschreven inleiding in het boekje *Heilige stilte. Publieke religie en de Nederlandse dodenherdenkingen sinds 1945*, een bundel artikelen. De genoemde heren, de redacteurs van de uitgave, noemen de rite van twee minuten stilte in de Nederlandse herinneringscultuur een goed voorbeeld van ‘invisible religion’ oftewel ‘onzichtbare religie’. Daarmee bedoelen ze dat die cultuur moeilijk te verklaren is vanuit het aloude model van de verzuiling, waarbij de Nederlandse samenleving verdeeld werd in rooms-katholieken, protestanten, liberalen en socialisten.

Publieke religie

Met concepten als ‘publieke religie’ en ‘invisible religion’ proberen De Jager en Wallet duidelijk te maken dat religie in Nederland niet alleen een bron van spanningen en verdeeldheid was, maar ook van nationale eenheid. Overigens is de wetenschappelijke studie van de manier waarop de Tweede Wereldoorlog in

Dodenherdenking op de Waalsdorpervlakte, 4 mei 1961 Foto Jac. de Nijs / Anefo, Nationaal Archief, CCO

Nederland herinnerd wordt, pas in de jaren 1990 opgekomen. Voordien lag de focus van het onderzoek vrijwel exclusief op de oorlog zelf.

In het op de inleiding volgende artikel *4 mei en religie* brengt Ilse Raaijmakers de relatie tussen het christendom en de vormgeving van de nationale herdenkingen van 1945 tot heden in kaart. Daarna vertelt Jacob van der Tang over de invloed van het christelijk geloof bij herdenkingsrituelen en -monumenten op de Grebbeberg (1940-1953).

Diversiteit

Uit drie lokale casestudies wordt duidelijk hoe groot de diversiteit op 4 mei in Nederland was en is. De bijdragen gaan over: dodenherdenking en religie in het Limburgse dorp Herten, van 1945 tot 2020, religie en herdenkingscultuur in de stad Rijssen, van 1945 tot heden religie en dodenherdenking in Naarden, Diemen, Zaltbommel en Lombok (Utrecht). Ze zijn van de hand van respectievelijk Joep van Gennip, Eward Bosma en Zohar van Tijn.

De joodse gemeenschap

Terwijl de publieke religie rond 4 mei na 1945 een breed draagvlak genoot, lag dit voor de joodse gemeenschap lastig, zo is in een artikel van Wallet te lezen. De grote nadruk op nationale eenheid, bovendien vaak in een christelijk taalkleed, gaf volgens hem weinig ruimte voor het leed dat door de jodenvervolgving was

veroorzaakt. Hij toont aan dat joden verschillende strategieën ontwikkelden, uiteenlopend van deelname aan 4 mei-herdenkingen tot het organiseren van eigen religieuze herdenkingsmomenten en de opkomst van de Israëliëse herdenkingsdag Jom Ha-Shoa. Pogingen na de jaren 1960 om joden in de nationale herinneringscultuur in te sluiten, zorgden voor nieuwe problemen, aldus Wallet. Hij legt uit: ‘De nog altijd sterk door het christendom gestempelde ‘publieke religie rond Auschwitz’ leidde tot een annexatie van joods lijden, dat op hernieuwde joodse tegenstand stuitte.’

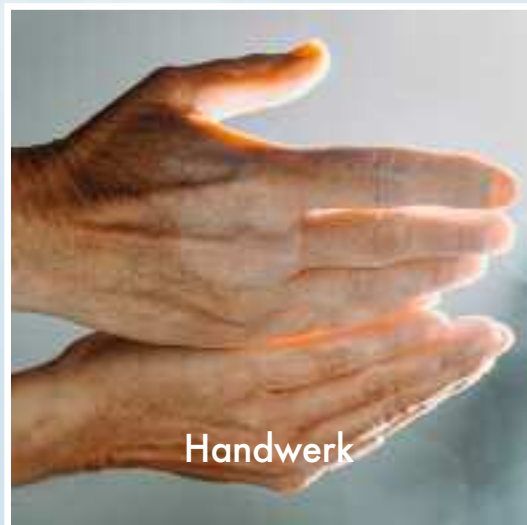
Indonesië

In *Heilige stilte* wordt de blik niet alleen gericht op de dodenherdenkingen in het kader van de Tweede Wereldoorlog. Er staan in de bundel nog twee andere bijdragen, over ‘Publieke religie en de ideologie van offer bij de Nederlandse krijgsmacht in Indonesië, 1945-1950’ en over ‘Publieke religie en de constructie van de Nederlandse erevelden in Indonesië, 1946-1949’, beide geschreven door De Jager.

Koos-jan de Jager en Bart Wallet (red.), *Heilige stilte. Publieke religie en de Nederlandse dodenherdenkingen sinds 1945*; KokBoekencentrum Utrecht, 2021; 192 p.; ISBN 9789043537476; 16,99 euro

VOLGENDE KEER in eandewei

Arcadia, BOSK en de kerken

